

פרי קודש היולאים

לעילוי נשמת
כ"ק אדמו"ר הקוה"ט
רבי ברוך ב"ר ישראל
זצוק"ל הגר
ה"מקור ברוך"
מסערת ויזניץ
נלב"ע ב' חשון תשכ"ב
זכותו תגן עלינו

פר' נח תשפ"ג

בס"ד, גליון מס' 34

מתורתו ומורשתו של רבינו הגה"ק הילל זצ"ל
אברק"ק סאסרעגען זי"ע

פר' נח

רק צדיק שגדל בין רשעים ולא למד מהם יכול להוכיחם
אָלָה תּוֹקֵדַת נַח נַח אִישׁ צַדִּיק תָּמִים הָיָה בְּדוֹרְתּוֹ

(בראשית ו' ט')

שילמד מהם.

ולכן נח שגדל אצל חנוך ומתושלח הי' נמנע מלהתקרב לרשעים אפילו על מנת להוכיחם, לעומתו אברהם אבינו ע"ה שגדל אצל תרח ובצדקתו לא למד ממעשיהם, היה יכול לקרב את בני דורו ולהוכיחם ולא חשש שילמד מהם. ואכן אצל יצחק אבינו ע"ה אמרה שרה (לקמן כ"א י) "גרש האמה הזאת ואת בנה כי לא יירש וגו' עם בני עם יצחק", שלא ילמד ממעשיו הרעים, כי הוא נתגדל בבית אברהם ושרה הצדיקים ויש חשש שילמד ממעשי הרשע.

(ח"א עמ' כ"א)

אמרו חז"ל שנח לא הוכיח את בני דורו' כאברהם אבינו ע"ה שהפיץ את דעת ד' בעולם, ולכן אף הוא הי' בכלל הגזירה, אלא שמצא חן בעיני ד' (לעיל ו' ח' ועיין עוד בבראשית רבה כ"א א). וצריך ביאור למה באמת לא נהג כאברהם.

אך נראה שיש הבדל בין צדיק שצדקתו היא מפני שגדל בין צדיקים, שהוא צריך להיזהר מלהתקרב לרשעים פן ילמד ממעשיהם הרעים, לבין צדיק שגדל בין רשעים ומכח לימוד התורה והיראה שלו פרש מהם ונעשה צדיק, שהוא יכול להוכיח את הרשעים ואין חשש

בדורו של אברהם ושמואל מניעה מגזל איננה מעלה

נח איש צדיק תמים הָיָה בְּדוֹרְתּוֹ

(בראשית ו' ט')

אבינו ע"ה פזר ממונו ולא רק נמנע מגזל, וכך גם משה ויתר על ביזת מצרים ועסק בארוננו של יוסף (על פי סוטה י"ג ע"א), וכן שמואל ויתר על הנאתו מממון אחרים (על פי ברכות י' ע"ב), ולכן נחשבו למעלתם בענין הממון.

וזהו שאמרו שאילו הי' בדורם שהגדולים מוותרים ממונם ומפזרים ממון עצמם לאחרים הרי ש'מניעת הגזל' אינה נחשבת לכלום, דדוקא בבא דבר עבירה לידו יכול הוא להיחשב כמצוה. ורק בדורו שהיו חומסים וגוזלים הרי שהנמנע מגזל נחשב לצדיק כי מעלה עליו הכתוב כאילו עשה מצוה.

(ח"א עמ' כ"ב)

איתא במדרש (בראשית רבה ל' ט) "בדורותיו הי' צדיק הא אילו בדורו של משה או בדורו של שמואל לא היה צדיק". וכעין זה פירש רש"י "לפי דורו הי' צדיק ואילו הי' בדורו של אברהם לא הי' נחשב לכלום". ויש לדקדק למה אמרו שבדורם "לא הי' נחשב לצדיק" ו"לא הי' נחשב לכולם", וזה פלא דאמנם לא הי' נחשב כמו בדורו אך למה יאמרו שלא היה נחשב לצדיק כלל.

ונראה לפרש דחשיבותו של נח היתה כי מלאה הארץ חמס והוא נמנע מכך, ומכיון שבא דבר עבירה לידו ולא עשאה מעלה עליו הכתוב כאילו עשה מצוה (על פי קידושין ל"ט ע"ב). אבל לעומתו אברהם

מי שהוא כגור בעולם הזה יזכה להיות תושב לעולם הבא

וְלֹא מִצָּאָה הַיּוֹנָה מְנוּחַ לְכַף רַגְלָהּ

(בראשית ח' ט')

נראה לפרש בהקדם מה דאיתא בשל"ה הק' (שער האותיות אות ג' גרות, ועיין עוד תורה אור פר' לך ד"ה יב, הכלל, ופר' קדושים ד"ה לו, וספרת) על הפסוק (ויקרא כ"ה כ"ג) "כי גרים ותושבים אתם עמדי", כי מי שהוא כגור בעולם

במדרש (בראשית רבה ל"ג ו') "אילו מצאה מנוח לא היתה חוזרת, ודכוותה היא ישבה בגוים לא מצאה מנוח (איכה א' ג') אילו מצאה מנוח לא היו חוזרים".

¹ בספרי הדרשנים מובאת טענה זו על נח בשם המדרש, ולא מצאתי כן בפירוש, ואדרבה איתא בסנהדרין (ק"ח ע"א) "שהי' נח הצדיק מוכיח בהם ואומר להם עשו תשובה", ואפשר שהטענה היא על שלא הוכיחם כל השנים ורק בעת בניית התבה החל להוכיחם. ועיין עוד בזה"ק (ח"א דף ס"ז) שלא התפלל על דורו. ועיין עוד בבראשית רבה כ"ט א' ובדברים רבה י"א ג' ודו"ק.

הזה שיודע שכאן עולם חולף, זוכה להיות תושב בעולם הבא, ולהפך מי שמתנהג כאילו הוא תושב בעולם הזה הרי שבעולם הבא יהי' כגר, עכת"ד.

והנה ישראל נמשלו ליונה (ברכות נ"ג ע"ב, שבת מ"ט ע"א, ועוד במדרשי חז"ל), וזהו שאמרו במדרש, "ולא מצאה היונה מנוח" שבני ישראל נמצאים בעולם הזה כגרים ועל כן חוזרים בתשובה, אבל "אילו מצאה

מנוח", כלומר אילו היו בני ישראל כתושבים בעולם הזה, "לא היו חוזרים" ולא היו זוכים להיות תושבים בעולם הבא.

וכן יתפרש המדרש באיכה, שהיו כגרים בגוים "לא מצאו מנוח", "אבל אילו היו מוצאים מנוח" היינו להיות כתושבים בעולם הזה, "לא היו חוזרים" בתשובה, ורק בגלל שהיו כגרים בעולם הזה זכו להיות תושבים לעולם הבא. (ח"א עמ' כ"ה)

אות הקשת רומזת לשלום שבזכותה אין נענשים

אַתְּ קִשְׁתִּי נִתְּחִי בְּעֵצֵי וָגוֹ' וְלֹא יִהְיֶה עוֹד הַמַּיִם לְמַבּוּל לְשַׁחַת כָּל בְּשָׂר

(בראשית ט' י"ג-ט"ו)

כ"ה ב) ופירש רש"י "...אש ומים בלולין ואין מים מכבין את האש", וגם הקשת נעשית על ידי השמש והמטר דהיינו אש ומים וביחד נעשית הקשת הרומזת לאחדות, שאז אפילו ח"ו חוטאים מכל מקום אם יהיו בשלום ואחדות ביניהם לא יענשו. (ח"א עמ' כ"ז)

אמרו חז"ל "גדול השלום שאפילו ישראל עובדים עבודת כוכבים ושלום ביניהם אמר המקום כביכול איני יכול לשלוט בהם כיון ששלום ביניהם" (בראשית רבה ל"ח ו'). וזה הרמז בקשת, שנראית בעת שהשמש זורחת ומטר ניתן ארצה שזהו "עושה שלום במרומיו" (איוב

דברי התענוגים

מאת רבינו בנימין וואלף בן רבנו יואל זצ"ל רייכלס אב"ד שאפי, מח"ס "דברי התענוגים"

חותנו של רבינו הגה"ק הילל הזקן זצ"ל אב"ד אייבשיץ

"לא נגזרה גזירה על הדגים שבים"

'מכל אשר בחרבה מתו'

(בראשית ז, כב)

מצינו להדיא במסכת קידושין (דף יג.) שרבי יוחנן דורש להאי קרא כדב חסדא. ואם כן מאי פריך ר"י לר"ל.

והנראה בעיני ליישב בע"ה, שרבי יוחנן הקשה מכח ממה נפשך. אם ר"ל אינו סובר את דרשתו של רב חסדא, אזי בוודאי קשה עליו מה נדרש מהמילה 'בחרבה', דמשמע שהיה מקום יבש, והיינו בארץ ישראל, ושם מתו הכל מחמת ההבלא.

וגם לפי מה שמתרץ ר"ל, ד'בחרבה' בא להשמיענו את דרשתו של ר"ח, שלא נגזרה הגזירה על הדגים שבים, לדעתו של רבי יוחנן אין מקום לדרשה זו אלא אם נסבור שהמבול לא ירד בא"י. כי עצם זה שלא נגזרה הגזירה על הדגים יכולים היינו לדעת מכך שלא צויה הקב"ה לנח שיכניס גם את הדגים בתיבה, כדי שיהיה קיום למינם בעולם. אבל כיון שלא ירד המבול לא"י, היה אפשר לומר שלכן הדגים לא הוכנסו לתיבה, כי יהיה מהם קיום ע"י הדגים שהיו בארץ ישראל, כי אמנם שאר בעלי החיים שבארץ ישראל מתו מחמת ההבל והחום, אבל לדגים שבים לא בא להם ההבל. ורק אם סוברים כך, שבארץ ישראל לא היה מבול, אפשר לדרוש מהפסוק 'מכל אשר בחרבה מתו' את דרשתו של רב חסדא, שהדגים שבים שבכל העולם לא מתו.

לפי זה ממה נפשך קשה על ריש לקיש ודוק, וקל להבין.

מצינו במסכת זבחים (דף קיג.) שנחלקו רבי יוחנן וריש לקיש אם המבול ירד בארץ ישראל או לא, ר"ל סבר ירד מבול לא"י, ור"י סבר לא ירד.

ובהמשך הסוגיא (שם ע"ב) הקשה רבי יוחנן לריש לקיש מהפסוק 'מכל אשר בחרבה מתו', שרבי יוחנן פירושו שגם במקום שנשאר יבש, והיינו בארץ ישראל, כל הבריות מתו "מחמת הבלא", בגלל החום שהגיע ממי המבול. אבל לריש לקיש מהו 'בחרבה', הרי לשיטתו לא היה מקום שנשאר יבש. ותירץ ר"ל, שכוונת הכתוב, שכל הבריות שהיו 'בחרבה' דמעיקרא, דהיינו ביבשה שלפני המבול מתו, למעט דגים שבים. כדאמר רב חסדא, בדור המבול לא נגזרה גזרה על דגים שבים, שנאמר 'מכל אשר בחרבה מתו', ולא דגים שבים.

וצריך להבין את קושייתו של רבי יוחנן, הרי גם הוא צריך להודות שלגבי כל העולם, שם ירד המבול, צריך לפרש את משמעות הכתוב כפשוטו, 'כל אשר בחרבה מתו', היינו כל מה שהיה ביבשה דמעיקרא מלפני המבול. ועל כרחק צריך לומר שכוונת קושייתו היא שהכתוב 'בחרבה' נכתב כדי לדרוש דרשה מסוימת, ולדעת ר"י הדרשה היא שהיה מקום שנשאר יבש, דהיינו בא"י. ועל זה תירץ ר"ל, שהדרשה היא כדרב חסדא. והנה התירוץ הזה צריך שיהיה מקובל על רבי יוחנן, שהרי

לקבלת הגליון בעז"ה מידי שבוע, וכן לקבלת גליונות קודמים

נא לשלוח בקשה לכתובת: info@Kodesh-Hilulim.com

כמו"כ כל מי שיכול להעשיר ברעיונות ומאמרים וכדו' למטרות הגליון נא לשלוח לכתובת הנ"ל.